

Засновники Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ). *Заснований у 2003 році. Виходить двічі на тиждень.*
Головний редактор О. Онищенко, академік НАН України. *Редакційна колегія* В. Горвий (заступник головного редактора, науковий керівник проекту), Т. Гранчак, Ю. Половинчак, Л. Чуприна. *Бюлетень підготували* В. Бондаренко, С. Горова, Половинчак, С. Кулицький. *Адреса редакції:* НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbuv.gov.ua/siaz.htm. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 3 серпня 2001 р.

РЕЗОНАНС

/Бюлетень матеріалів, підготовлених на базі аналізу
оперативної інформації електронних видань/

№ 55
(30 липня 2009 р.)

ЗМІСТ:

У ЦЕНТРИ УВАГИ.....	2
АКТУАЛЬНА ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ.....	3
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	5
АКТУАЛЬНІ НОВИНИ	
ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ.....	17

КИЇВ 2009

У ЦЕНТРИ УВАГИ

Рада директорів Міжнародного валютного фонду схвалила виділення Україні третього траншу кредиту

28 липня Рада директорів Міжнародного валютного фонду завершила другий перегляд програми співробітництва з Україною і схвалила виділення третього траншу кредиту на суму близько 3,3 млрд дол.

Про це повідомляється в прес-релізі фонду.

Із завершенням другого перегляду Рада директорів МВФ схвалила поправки до критеріїв виконання програми Україною в частині дефіциту державного бюджету країни у відповідь на розширення прогностичного значення дефіциту держбюджету за рахунок включення дефіциту “Нафтогазу”.

„Упродовж останніх місяців фінансовий стрес ослаб, і поточний фінансовий баланс України вирівнюється. Тим часом спад виробництва виявився більшим, ніж це раніше очікувалося”, – сказав заступник керуючого МВФ Дж. Ліпські після засідання Ради директорів фонду.

Нагадаємо, що напередодні засідання Ради директорів МВФ Україною минулої п’ятниці було ухвалено ряд рішень, на яких наполягав фонд. Серед них, зокрема, закон про оздоровлення проблемних банків, прийнятий 24 липня парламентом, а також рішення Нацкомісії з регулювання електроенергетики (НКРЕ) про підвищення тарифів на газ для населення, починаючи з вересня.

Таким чином, Україна виконала ключові умови МВФ. З огляду на це, рішення Ради директорів, з яким у МВФ вирішили не зволікати, було цілком прогнозованим і очікуваним.

Уряд України чекає надходження до бюджету країни 3,3 млрд дол. у рамках третього траншу кредиту МВФ за програмою stand-by до кінця тижня, повідомила Прем’єр-міністр Ю. Тимошенко. „За нашими розрахунками, у кращому разі до кінця тижня цей фінансовий ресурс потрапить до бюджету України”, – сказала вона, відкриваючи засідання уряду в середу в Києві.

За словами Ю. Тимошенко, процентна ставка становитиме 4 % річних. „Я хочу сказати, що це по суті справи найефективніші і найдешевші гроші у світі, оскільки річна ставка по них становить близько 4 %. Безумовно, такі гроші сьогодні на ринку отримати неможливо, тому що для таких країн як Україна річна ставка становить 15 і вище відсотків”, – зазначила вона.

За словами Прем’єра, ці кошти будуть спрямовані на погашення видатків бюджету, а також на розрахунки за зовнішніми запозичаннями, що дасть можливість повністю збалансувати фінансову систему України.

“Безумовно, підготовка до виділення цього траншу проходила в надзвичайно складних політичних умовах, і та протидія, яка чинилася уряду в усіх гілках влади

і створювала кожен день додаткові перешкоди для виділення цього траншу, ускладнила процес”, – зазначила вона.

Нагадаємо, МВФ затвердив кредитну програму stand-by для України загальним обсягом SDR 11 млрд (16,4 млрд дол.) на початку листопада минулого року і тоді ж виділив перший транш. Загальна сума виділених Україні на сьогодні траншів за програмою stand-by становила SDR 7 млрд (10,9 млрд дол.). Загальна сума виділених Україні на сьогодні траншів за програмою stand-by становила 10,9 млрд дол.

Як зазначають експерти, черговий транш, на відміну від попереднього, надійшов вчасно. Це позитивний сигнал і свідчить, що уряд доклав максимум зусиль і виконав узяті на себе зобов’язання.

Водночас, як повідомив в. о. міністра фінансів України І. Уманський, переговори з Міжнародним валютним фондом про надання наступного траншу кредиту для України можуть початися вже наприкінці вересня. „За попередніми домовленостями, це має бути листопад. Але, наскільки я знаю, зараз МВФ розглядає можливість, і, скоріше за все, таке рішення буде ухвалене про те, що перегляд програми співпраці буде наблизений на вересень. Наприкінці вересня, я думаю, місія вже зможе приїхати до України”, – сказав він.

Щоб отримати четвертий транш, Києву необхідно буде прийняти поправки до Закону „Про відновлення платоспроможності боржника або оголошення його банкрутом”, які б полегшили можливості досудової санації і знизили рівень надмірних зобов’язань. Крім того, з кінця вересня має бути почато публікацію детальної інформації про банки, зокрема, якості активів і зобов’язань, про власників (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*. – 2009. – 29.07; *Корреспондент.net (www.korrespondent.net)*. – 2009. – 29.07; *Подробности-ТВ (podrobnosti.ua)* – 2009. – 29.07; *FOR-Ua.com (www.for-ua.com)* – 2009. – 29.07; *Українська правда (www.pravda.com.ua)* – 2009. – 29.07).

АКТУАЛЬНА ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ

С. Горова, влас. кор. СІАЗ

„ТЕКТ” – спасательный круг инвестиций для проблемных активов?

Группа компаний „ТЕКТ” создает фонд прямых инвестиций, который будет сосредоточен на приобретении проблемных активов (Distressed Assets). Об этом 28 июля в ходе пресс-конференции, которая состоялась в агентстве Интерфакс, сообщил В. Гриб, председатель наблюдательного совета группы.

По его словам, идея создания такого фонда не является новаторством, хотя и отличается от проектов, создаваемых в Украине. Принципиальное отличие

состоит в том, что группа ориентируется в первую очередь на внутренних инвесторов, в отличие от других проектов, ориентированных на инвесторов западных.

В. Гриб отметил, что вместо предсказываемого некоторыми аналитиками на осень текущего года выхода страны из кризиса, “нам необходимо готовиться к падению, так как ничего положительного не происходит ни в банковском секторе, ни в экономике в целом. Инфляция разгоняется, выборы на носу, а экономикой, по большому счету, никто не занимается”. В связи с такой ситуацией, идея фонда заключается в том, чтобы войти именно в те предприятия, которые генерирует кешловый поток. Отвечая на вопросы журналистов, председатель наблюдательного совета группы отметил, что задачей фонда является предложить схемы оптимизации работы предприятия, варианты решения вопроса с долговой нагрузкой и войти в его капитал. „Войти в капитал – безусловно, нас интересует активная позиция, мы будем входить только в контрольный пакет”, – говорит В. Гриб. По его словам, позже фонд может дать выкуп предприятию.

Одной из „изюминок” создаваемого фонда является то, что председатель наблюдательного совета группы лично планирует не менее 10 % фонда наполнить своими активами. В этом случае „инвесторам комфортно работать, когда они будут понимать, что мы также вкладываем свои деньги и рискуем вместе с ними”, – говорит В. Гриб.

На сегодняшний день фонд проводит собеседование с инвесторами, презентуя саму идею и составляя заявки касательно суммы, которую готовы вложить в фонд под предлагаемые проекты. После завершения финансовых вложений будет сформирован наблюдательный совет, в который войдут инвесторы, сделавшие максимальный вклад в фонд. Все проекты, предлагаемые управляющим компании, будут выноситься на рассмотрение именно этого совета. В. Гриб подчеркнул, что, согласно законодательству Украины, уже разработан механизм, благодаря которому „деньги будут отдаваться сразу, по мере реализации проекта”. И отметил, исходя из существующей практики группы, что средняя продолжительность действия проекта составляла приблизительно полтора года, а доходность – порядка 150 %.

Многое зависит также и от банков. Хотя, они, по словам председателя наблюдательного совета группы, „очень консервативны и не имеют глубокого понимания тех проблем, которые проявляются на данный момент. Кроме того, сегодня законодательство не стимулирует банки к решению существующих проблем. Если говорить о конвертации долга в капитал – сразу 100 % резервирования. Списание долгов – уменьшение регуляторного капитала. И, в этой ситуации, банкам экономически не выгодно что-то делать”. Хотя, по словам В. Гриба, в случае, когда „собственник предприятия, попавшего в тяжелое положение, и банк хотят договориться, а им мешает законодательство, мы нашли пути, как обходить нормативную „белиберду” и реально спасти предприятия”.

В ходе пресс-конференции журналисты также были проинформированы о

том, что оценочная доходность закрытого Distressed Assets Fund КУА ТЕКТ превышает 45 % годовых в периоде четырех лет. Объем фонда составляет 500 млн грн. Минимальный порог участия в фонде – 5 млн грн. Хотя, по словам представителя группы, сегодня этот порог можно поднять до 50 млн грн, так как, „5 млн грн уже неинтересно”. Инвестиционные предпочтения фонда – в отраслях, ориентированных на внутреннего потребителя, или обслуживающих экспортные товарные потоки.

Первые недели, проведенные в общении с потенциальными инвесторами фонда, показали, что такой продукт им интересен. Это подтверждено их намерениями по выкупу сертификатов фонда. На сегодняшний день собраны предварительные заявки на сумму в 400 млн грн.

... Информация, предоставленная участникам пресс-конференции, дает достаточно убедительные основания для вывода о том, что в условиях продолжающегося кризиса данная форма аккумуляции средств, ориентированных на вложения в инновационные проекты, может быть перспективным направлением совершенствования процесса использования финансовой системы для организации эффективного производства, важнейшего условия преодоления современных экономических проблем.

(Інформація СІАЗ)

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

**С. Кулицький, канд. екон. наук,
старш. наук. співроб.**

Фінансово-економічні аспекти газових проблем у найближчій перспективі

У 2009 р. проблеми міжнародних відносин у газовій сфері займали як ніколи багато місця в повідомленнях ЗМІ. Останнім часом друковані та електронні видання особливу увагу звертають на фінансово-економічні аспекти зазначеної проблематики.

Причиною цього стала глобальна фінансова криза. Вона призвела до дефіциту ліквідності (як то кажуть – живих грошей) у багатьох суб'єктів ринку, загального погіршення кон'юнктури ринку і, зокрема, падіння попиту на доволі широку номенклатуру товарів, включаючи енергоносії, і особливо цін на нафту (приблизно в 4,5 раза). А, як відомо, до цін на нафтопродукти прив'язані ціни на природний газ на міжнародних ринках, зокрема – на російський газ, що експортується до країн Європейського Союзу (ЄС) й Туреччини.

До того ж нинішні газові відносини в трикутнику “Росія – Україна – ЄС” перебувають ще й під впливом наслідків січневої (2009 р.) російсько-української газової кризи та підписаних після її закінчення російсько-українських угод у газовій сфері, а також спільного меморандуму ЄС – Україна з модернізації української газотранспортної системи (ГТС). Перелічені вище події вплинули на ринкові позиції та поведінку всіх суб’єктів згаданого “трикутника”. Причому за нинішніх обставин саме фінансово-економічні аспекти функціонування газової сфери набувають особливої ваги.

Поєднання негативного впливу світової фінансової кризи та сіневих (2009 р.) російсько-українських газових угод, які значною мірою дискримінаційні щодо української сторони (*детальніше див. “Україна: події, факти, коментарі” – 2009. – № 8*), сильно ускладнило фінансово-економічні умови роботи НАК “Нафтогаз України”.

Останнім часом до цього питання в ЗМІ додалися нові теми, що обговорюються: нестача в українській сторони коштів для закачування газу до підземних сховищ газу (ПСГ) на осінньо-зимовий опалювальний сезон та ймовірність банкрутства НАК “Нафтогаз України”.

Що стосується фінансування наповнення газом вітчизняних ПСГ до наступного осінньо-зимового сезону, то, враховуючи складний фінансовий стан “Нафтогазу України”, ця проблема дійсно існує. Але, по суті, наповнення українських ПСГ газом – це не суто внутрішня українська проблема, а питання міждержавних відносин у газовій сфері в “трикутнику” Росія – Україна – ЄС, яке набрало актуальності з переходом України на закупівлю природного газу за світовими (європейськими) цінами.

Вся справа в тому, що видобуток газу здійснюється, в основному, доволі рівномірно протягом року, тоді як його споживання має чітко виражений сезонний характер з яскраво вираженим зимовим максимумом. Взимку попит на природний газ не може бути задоволений за рахунок поточного видобутку. Саме в цьому випадку в нагоді стають запаси, накопичені в ПСГ, у тому числі й українські. Останні традиційно відіграють важливу роль у безперебійному задоволенні потреб країн ЄС у природному газі в осінньо-зимовий період.

Поки ціна імпортного природного газу для України була значно нижчою, ніж для країн ЄС, а система оплати його споживання – не такою жорсткою, як нині, проблеми з джерелами фінансування для заповнення українських ПСГ не існувало. З переходом України на європейські ціни на газ постало питання, що для задоволення потреб у газі вітчизняних споживачів у зимовий період не потрібні ті обсяги газу, які раніше накопичувалися в українських ПСГ. Адже значна частина цього газу продавалася “Газпромом” або його дочірніми структурами до Європи.

Оскільки протягом цього року ціна на природний газ падає, то газ, закачаний нині в ПСГ, коштуватиме дорожче від видобутого взимку. Таким чином, питання фінансування заповнення українських ПСГ російським газом – це, по суті, питання про те, хто буде споживати дешевий “зимовий” газ, хто – дорожчий

“літній”, і хто має за все це платити? Наприклад, у січні – березні 2009 р. Україна придбала 2,5 млрд куб. м російського газу на 900 млн дол. А у квітні – червні, придбавши у 2,3 раза більше російського газу, ніж у січні – квітні, українська сторона сплатила лише в 1,7 раза більше. А в другій половині 2009 р., у зв’язку з падінням ціни російського газу, його купівля для України буде ще вигіднішою, ніж раніше.

За інформацією ЗМІ, наприкінці червня поточного року в українських ПСГ містилося 19,5 млрд куб. м газу. А для повного задоволення власних потреб України в природному газі в наступному осінньо-зимовому сезоні та технологічному забезпеченні безперебійного транзиту російського газу до Європи у вітчизняних ПСГ, за інформацією посадових осіб, що неодноразово оприлюднювалась у ЗМІ, достатньо накопичити 27–28 млрд куб. м газу. Таким чином, Україні для розв’язання зазначеного завдання до початку листопада 2009 р. цілком достатньо закачати до власних ПСГ близько 8 млрд куб. м російського газу.

Враховуючи, що в III кварталі поточного року ціна російського газу для України буде нижчою, ніж у II кварталі, і становитиме 198 дол. США, то для закачування до вітчизняних ПСГ зазначеного обсягу газу НАК “Нафтогаз України” може знадобитися близько 1,6 млрд дол. США.

Навіть для повного заповнення українських ПСГ, обсяг яких становить 32 млрд куб. м, російським газом НАК “Нафтогаз України” в III кварталі 2009 р. треба було б закупити в “Газпрому” приблизно 12,5 млрд куб. м газу на суму близько 2,5 млрд дол. США.

Утім ЗМІ наводять висловлювання посадовців про потребу НАК “Нафтогаз України” в різних сумах коштів газу закупівлі російського газу в 2009 р. для його споживання Україною в осінньо-зимовий період 2009–2010 рр. та забезпеченні подальшого транзиту російського газу до країн ЄС. Так, діловий тижневик “Контракти” наводить інформацію про те, що Президент України В. Ющенко оцінив брак коштів у НАК “Нафтогаз України” для означених цілей сумою в 1,6–2 млрд дол. Сам НАК “Нафтогаз України” повідомляє, що йому потрібно близько 4,2 млрд дол. Близько до цього рівня й оцінка Прем’єр-міністра України Ю. Тимошенко. А прем’єр-міністр Росії В. Путін визначив потребу “Нафтогазу” у коштах для наповнення українських ПСГ російським газом сумою в 5 млрд дол. **(Контракти. – 2009. – № 25–26. – С. 3).**

Утім перший заступник голови НАК “Нафтогаз України” І. Діденко таким чином обґрунтував потребу української сторони в коштах для наповнення вітчизняних ПСГ російським газом. Щоб утримувати протягом поточного року внутрішню українську ціну на газ для промислових споживачів на середньозваженому рівні, що, як відомо, становить 228 дол./тис. куб. м, “Нафтогаз України” повинна підняти з ПСГ весь газ, що містився там станом на 1 січня 2009 р. А це – 27,2 млрд куб. м газу. Піднятий газ треба замінити новим, який і слугуватиме запасом на майбутню зиму. Імпортна складова нових запасів становить

19,5 млрд куб. м газу. За розрахунками “Нафтогазу України”, базуючись на майбутніх цінах на російський газ (у липні – вересні 2009 р. вона становитиме 198 дол./тис. куб. м), для закупівлі зазначеного об’єму газу потрібно 4,2 млрд дол.

Цілком очевидно, що зазначена модель є насамперед бухгалтерською, а не технологічною схемою. Адже підняття газу із ПСГ потребує додаткових витрат. І його економічно не вигідно здійснювати, якщо потреби споживачів можуть задовольнитися за рахунок поточних поставок газу. І це може бути приводом потенційним кредиторам для визначення позики на придбання Україною російського газу.

І українська, і російська сторони розраховують на те, що зазначені кошти на умовах позики надасть Україні ЄС. При цьому російські високопосадовці регулярно наголошують, що у випадку недостатнього наповнення українських ПСГ виникає загроза повторення взимку 2010 р. нового російсько-українського газового конфлікту, який загрожуватиме стабільності постачання російського газу до країн ЄС.

Посадовці ЄС, хоча на словах і погоджуються з імовірністю подібного перебігу подій, утім не поспішають з виділенням Україні відповідного кредиту. Зокрема, голова Європейської комісії Ж. Баррозу зазначив, що в бюджеті ЄС (як організації) не передбачені кошти для надання Україні кредиту на закупівлю російського газу, оскільки це питання не перебуває в межах відповідальності Європейського Союзу. Після тривалих міжнародних консультацій із зазначеної проблематики, резонансних заяв з цього приводу й численних коментарів у ЗМІ поступово почала вимальовуватися схема, за якою закачування російського газу до українських ПСГ фінансуватиметься за рахунок надання Україні кредитів з боку міжнародних фінансових організацій, як-то Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Європейський банк реконструкції та розвитку, чи навіть європейські газові компанії. При цьому була озвучена й сума кредиту, що її західні кредитори зможуть надати Україні для наповнення ПСГ російським газом. За повідомленнями ЗМІ, посадовці ЄС оцінюють суму такого кредиту не більш як у 2 млрд дол. США.

Водночас у ЗМІ поширилися повідомлення про можливість сприяння російської інвестиційної компанії “Тройка Диалог” в отриманні НАК “Нафтогаз України” кредиту на суму 4 млрд дол. для закупівлі російського газу. Називалася й дата підписання відповідного договору між цими двома компаніями. Потенційними кредиторами були названі великі російські банки, представники яких або відмовилися від коментарів, або ж узагалі не виходили на контакт із кореспондентами. Однак у наведений у ЗМІ термін, якщо виходити з відсутності в ЗМІ відповідних повідомлень, ця подія не відбулась. Щоправда, це ще не означає, що згадана угода між “Нафтогазом України” і компанією “Тройка Диалог” не може бути укладена в майбутньому.

Створюється враження, що тема кредитування закупівлі НАК “Нафтогаз України” російського газу для наповнення ПСГ використовується як інструмент

інформаційно-психологічного супроводу ймовірної корекції російсько-українських (2009 р.) газових угод, можливо, і деяких інших аналогічних контрактів, а також пошуку росіянами та європейцями фінансово-правових важелів впливу на роботу української газотранспортної системи.

І це цілком закономірно. Адже багато експертів, політиків, оглядачів ЗМІ із самого початку укладання січневих (2009 р.) російсько-українських газових угод звертали увагу на їх асиметричність щодо зобов'язання сторін і дискримінаційність стосовно України. За порушення тих чи інших пунктів угод проти “Нафтогазу України” передбачені санкції, а російський “Газпром”, наприклад, за порушення своїх зобов'язань із визначених угодою обсягів транзиту газу до країн ЄС територією України ніяких санкцій не зазнає.

Правда, відповідно до раніше зробленої заяви прем'єр-міністра Росії В. Путіна, російська сторона не буде висувати до України штрафних санкцій з приводу недобору газу порівняно з тими обсягами, які зазначені в російсько-українському контракті. Але ці обіцянки не були відповідним чином юридично закріплені.

Тому й тема перегляду січневих (2009 р.) російсько-українських газових угод лишається актуальною й нині. Те, що це питання так чи інакше обговорюється, непрямым чином підтвердили посадовці “Газпрому” та “Нафтогазу України”. Зокрема, голова “Газпром–експорту” й заступник голови правління “Газпрому” О. Медведєв 24 червня на прес-конференції в Москві заявив, що він “не знаходить підстав для перегляду цінових умов або умов транзиту російського газу” за контрактами, підписаними в січні 2009 р. з “Нафтогазом України”. Також він зазначив, що “Газпром” не має наміру зберігати свій газ в українських ПСГ, оскільки раніше вже стикався з тим, що 8 млрд куб. м російського газу безслідно зникли у підземних сховищах України. Правда, у ЗМІ нічого не повідомляється ні про якісь документальні підтвердження гучної заяви О. Медведєва, ні про відповідні рішення міжнародних судів. Тому наведені заяви високопосадовця “Газпрому”, найімовірніше, є звичайним антиукраїнським “чорним ПР” у контексті перемовин, що проходять між “Газпромом” та “Нафтогазом України” з приводу майбутніх умов купівлі-продажу російського газу та умов транзиту російського газу до Європи територією України.

Факт таких перемовин визнав і перший заступник голови правління НАК “Нафтогаз України” І. Діденко, підкресливши, що процес удосконалення контрактів відбувається щоденно: деякі доповнення до контрактів уже підписані, а інші перебувають у стані підготовки. Зокрема він зазначив, що обговорював з О. Медведєвим питання про те, щоб зафіксувати в російсько-українській угоді обсяг транзиту російського газу до країн Європи територією України на рівні мінімальних обсягів купівлі російського газу, визначених у контрактах “Газпрому” із західними компаніями. Остаточне рішення буде прийнято на рівні керівників “Нафтогазу України” та “Газпрому” О. Дубини та О. Міллера. При цьому, посилаючись на формульний підхід до визначення цін на газ і тарифів на

його транзит, І. Діденко висловив припущення, що на початок 2010 р. тариф на транзит російського газу до країн Європи територією України становитиме 2,5–2,7 дол./ тис. куб. м газу на 100 км транзиту.

Експерти підкреслюють, що стратегія “Газпрому”, яка цілком співпадає з кремлівською концепцією Росії, як великої енергетичної держави, полягає у побудові глобальної вертикально інтегрованої газової компанії, що функціонує за принципом “від свердловини – до кінцевого споживання”. Зокрема, схема продажу російського газу на західному кордоні України збереглась донині з часів СРСР. До того ж в українських ПСГ, які відіграють стратегічно важливу роль у забезпеченні безперебійного постачання російського газу до країн Європи, завжди зберігався газ, що належав “Газпрому”, “Нафтогазу України”, їх дочірнім чи афільованим структурам тощо, але ніколи не зберігався газ дійсно європейських компаній. Адже “РосУкрЕнерго”, наприклад, лише за формою, а не за своєю природою є європейською компанією. Причому тарифи зберігання газу в українських сховищах незрівнянно нижчі за аналогічні європейські. Це цілком закономірно за усталених російсько-українських газових відносин і продажу російського газу європейцям на західному кордоні України.

Утім після підписання Меморандуму “Україна – ЄС” щодо модернізації української газотранспортної системи в експертному середовищі та у ЗМІ почала обговорюватись можливість закупівлі європейськими компаніями російського газу не на західному кордоні України, а на українсько-російському кордоні, й, відповідно, можливість зберігання закупленого європейцями газу в українських ПСГ. Те, що зазначене питання обговорюється, а його вирішення залежить перш за все від “Газпрому” та його західних партнерів, підтвердив і перший заступник голови правління “Нафтогазу України” І. Діденко. Українська ж сторона готова виступити абсолютно надійним транзитером цього газу, зазначив він.

Однак продаж російського газу європейським компаніям на російсько-українському кордоні означатиме не лише радикальне зменшення впливу “Газпрому”, а відтак – і російської державної влади в Україні, а й істотне послаблення позицій російської газової монополії в Європі в цілому. Поза всяким сумнівом, перспективи саме такого перебігу подій і стимулювали нинішню інформаційну активність російського “Газпрому”.

Водночас перехід України на європейські ціни на імпортований з Росії газ призвів до надзвичайно сильного скорочення маржі між внутрішніми й зовнішніми цінами на газ і стрімким зростанням заборгованості споживачів газу перед НАК “Нафтогаз України”. Ситуація ускладнюється наближенням президентських виборів, що перешкоджає підвищенню цін на газ для населення. В результаті фінансовий стан “Нафтогазу України” значно погіршився і водночас у ЗМІ, як зазначалося вище, почало інтенсивно обговорюватись питання нестачі коштів у “Нафтогазу України” для наповнення газом вітчизняних ПСГ на зиму.

На технологічні потреби для забезпечення транзиту російського газу до країн Європи Україні потрібно, як свідчить досвід, 7–8 млрд куб. м газу. На думку ж

партнера консалтингової компанії RusEnergy М. Крутіхіна, проблема недостатньо інтенсивного закачування газу в українські ПСГ навмисно роздмухується. Він підкреслює, що Україна забезпечує стабільний транзит російського газу до Європи своєю територією в зимовий період, коли в українських сховищах накопичено 12–16 млрд куб. м газу. Тобто цього обсягу газу достатньо не лише для підтримання технологічного процесу транзиту російського газу територією України, а й задоволення частини внутрішньоукраїнських потреб у імпортованому газі.

З початку липня середньодобові поставки російського газу до України зросли порівняно з червнем нинішнього року приблизно у 3,6 раза. Більша частина цього газу, за інформацією посадовців російського “Газпрому”, закачується в українські ПСГ. Як бачимо, не очікуючи отримання іноземних кредитів, Україна вже розпочала наповнювати власні газосховища великими обсягами російського природного газу. До того ж, згідно з російсько-українським контрактом, у IV кварталі поточного року, коли закачування російського газу до українських ПСГ уже припиниться, “Газпром” повинен постачати в Україну 12 млрд куб. м газу за ціною, найнижчою порівняно з I–III кварталами 2009 р.

За великим рахунком, при стабільних обсягах власного українського видобутку газу і надходженні в Україну російського газу на рівні задоволення поточних потреб українських споживачів, накопичених нині у вітчизняних ПСГ обсягів газу цілком достатньо для забезпечення безперебійного майбутнього транзиту до країн Європи російського газу та задоволення потреб українських споживачів у випадку виникнення форс-мажорних обставин з коротким терміном дії.

Варто зазначити, що останнім часом “Газпром” поступово втрачає свій найприбутковіший ринок – європейський. У III кварталі 2008 р. частка “Газпрому” на європейському газовому ринку (окрім країн СНД) становила 30 %, у IV кварталі – 22 %, а в I кварталі 2009 р. – уже 16 %. В європейських країнах російський газ досить активно протягом зазначеного періоду заміщується норвезьким. У результаті в I кварталі 2009 р. “Газпром” заявляв про скорочення експортних поставок газу до Європи та Туреччини на 39 %.

Деяке зростання експорту російського газу, за інформацією російських ЗМІ, почало відновлюватись лише у червні 2009 р. Але на обсягах видобутку газу в Росії це поки не позначилось, оскільки “Газпром” викачує газ із переповнених сховищ. Тому в червні 2009 р. обсяги видобутку газу “Газпромом” скоротились майже на 36 % до рівня 2008 р. Водночас “Газпром” викупує весь експортний природний газ у Казахстану, Узбекистану й Туркменістану, причому за досить високою ціною. Мета зазначеного заходу – перешкоджання проникненню конкурентів “Газпрому” в цей регіон для закупівлі газу й збереження тут російського політичного впливу. Однак ці операції збиткові для “Газпрому”, оскільки центральноазіатський газ закуповувався за ціною 340 дол./тис. куб. м газу, а російський газ продається концерном у Європі за 280 дол./тис. куб. м.

Правда, після вибуху газу на газопроводі у Туркменістані 9 квітня поточного року газ до Росії з цієї країни у II кварталі фактично не постачався. До того ж “Газпром” веде з Туркменістаном перемовини про перехід на формальне визначення ціни на газ (з 1 грудня 2008 р. у російсько-туркменському контракті ціна на закупівлю туркменського газу зафіксована на весь 2009 р.). Це дасть змогу знизити ціну на туркменський газ для “Газпрому”, з урахуванням витрат на транспортування територією Узбекистану й Казахстану, приблизно до 260 дол./тис. куб. м у III кварталі, і до 200 дол./тис. куб. м – у IV кварталі.

Утім збиткові операції “Газпрому” з центральноазіатським газом разом з падінням експортних цін на російський газ у Європі тягнуть за собою скорочення доходів “Газпрому” від експорту газу. У червні російський концерн оголосив, що його виручка у 2009 р. може скоротитися приблизно на 40 % (до 40 млрд дол. США) через значне скорочення попиту та зниження цін на газ. У зв’язку зі скороченням доходів “Газпром” передбачає приблизно на 30 % скоротити свою інвестиційну програму за рахунок зменшення коштів, що передбачені на освоєння нових родовищ, на збільшення обсягів видобутку газу. Водночас інвестування в проект “Північний потік”, що передбачає постачання російського газу до Німеччини дном Балтійського моря, скорочуватись не буде.

Звертають увагу аналітики й на той факт, що останнім часом зростає й заборгованість “Газпрому”, яка вже сягнула 50 млрд дол. Зростає також і відсоткова ставка за залученими позиками.

Вельми несприятливі для “Газпрому” й прогнози цін на нафту, до яких (вірніше – до цін на нафтопродукти) прив’язані європейські ціни на російський природний газ. Останнім часом ф’ючерсні ціни на нафту на міжнародних біржах (з якими чітко корелюють ціни еталонних для російського експортного газу нафтопродуктів) коливаються у межах 60–73 дол. США за 1 барель. Це хоч і більше ніж удвічі перевищує мінімальний рівень цін на нафту, зафіксований у грудні 2008 р., але все одно, приблизно вдвічі менше максимального рівня нафтових цін, якого було досягнуто в липні 2008 р.

Що ж стосується варіації прогнозів цін на нафту, то вона досить широка. Чи не найоптимістичніший прогноз оприлюднив голова правління “Газпрому” О. Міллер. На його думку, ціна нафти на міжнародних біржах до кінця 2009 р. може зрости до 85 дол. США за 1 барель, а в 2010 р. – до 100 дол./барель. Прикметно, що згідно із соціально-економічним прогнозом Міністерства економічного розвитку Росії, середня ціна російської нафтової суміші Urals у другій половині 2009 р. коливатиметься у межах 55–59,9 дол./барель, у 2010 р. – 55–60 дол./барель, у 2011 р. – 56–70 дол./барель, а у 2012 р. – 57–77 дол./барель.

Виходячи з цього прогнозу, можна очікувати, що ціни на нафтову суміш Brent, яка торгується на міжнародних біржах і, по суті, є еталонною для визначення цін на російський експортний газ, будуть лише на кілька відсотків вищими. Така традиція вже протягом кількох десятиліть існує на міжнародному нафтовому ринку.

Утім багато країн ОПЕК розраховують, що в IV кварталі 2009 р. ціна на нафту зросте до 75 дол./барель, а в 2010 р. середня ціна нафти коливатиметься у межах 70–80 дол./барель. Водночас, за прогнозами американських банків, ціна нафти наприкінці поточного року становитиме 59–85 дол./барель, а в 2010 р. – 75–95 дол./барель.

Таким чином, якщо узагальнити поточну та прогнозовану динаміку цін на нафту, як основу для визначення цін на природний газ, то можна припустити таке. Після мінімальних значень у IV кварталі 2009 р. ціна на російський газ для України у 2010 р. дещо зросте. Найімовірнішим видається діапазон цін на газ у межах 190–220 дол./тис. куб. м. При цьому українські експерти вважають, що тариф на транзит російського газу територією України може зрости до 2,3–2,7 дол./тис. куб. м на 100 км транзиту.

Зазначимо, що своє невдоволення різкими й непередбачуваними коливаннями цін на енергоносії висловлював і російський прем'єр-міністр В. Путін. На його думку, ціни на енергоносії повинні бути врівноваженими, очищеними від спекулятивних коливань, такими, що стимулюють видобуток та раціональне споживання енергоносіїв. Це дасть змогу запобігти кризам на ринках енергоносіїв.

Формально, за логікою ці висловлювання заперечень не викликають. Але в цьому контексті варто згадати “Концептуальний підхід до нової правової бази міжнародного співробітництва у сфері енергетики”, представлений свого часу на офіційному сайті президента Росії. Оглядачі тоді оцінили цей документ як спробу сформулювати альтернативу договору до Енергетичної хартії та вирішити проблеми експорту російського газу за рахунок транзитерів, тобто за рахунок України.

Утім, російська сторона лобіює свої інтереси не лише у “трикутнику” Росія – Україна – ЄС. Для цього вона намагається використати й нещодавно створену організацію – Форум країн-експортерів газу (ФКЕГ), який називають ще “газовим ОПЕК”. Однак, на думку деяких оглядачів, той факт, що місцем розташування штаб-квартири ФКЕГ визначено місто Доха (Катар), а не Санкт-Петербург, як свого часу пропонувала Росія, а очолив ФКЕГ міністр промисловості та енергетики Катару Абдулла бін Хамад аль-Аттія, означає дещо нижчий від сподіваного рівень позицій Росії в цій організації. Навряд чи російська сторона зможе використати ФКЕГ для лобіювання своїх інтересів на європейському газовому ринку настільки ефективно, як вона на це розраховувала при створенні об'єднання. Адже й інші члени ФКЕГ зацікавлені у збуті свого газу на багатому європейському ринку. А за умов скорочення попиту на газ у Європі конкуренція між учасниками ФКЕГ може переважати над стимулами до співробітництва між ними.

Розглянуті вище чинники у 2009–2010 рр. обумовлюватимуть погіршення фінансово-економічного стану ВАТ “Газпром” порівняно з 2007–2008 рр. А це, у свою чергу, обмежуватиме простір його маневру на ринку, а відтак – і його схильність до гострих конфліктів на кшталт того, який мав місце в січні 2009 р. Щоправда, це зовсім не означає, що “Газпром” відмовиться від своїх стратегічних

цілей, включаючи боротьбу за контроль над українською ГТС, та зміцнення своїх позицій на європейському газовому ринку.

Тому найімовірніше, що російська сторона, залучаючи не лише посадовців “Газпрому”, а й вищих посадових осіб держави, експлуатуватиме тему неплатоспроможності НАК “Нафтогаз України” й пов’язану з цим так звану загрозу безпеці транзиту російського газу до Європи. Ця тема цілком може бути використана наступної зими як привід для скорочення поставок російського газу територією України. Причому величина скорочення обсягу таких поставок найімовірніше перебуватиме в межах поставок російського газу до України, визначених російсько-українським контрактом від 19 січня 2009 р. При цьому формально-статистично обсяги російського газу, законтрактовані європейськими партнерами “Газпрому”, надходять на територію України.

Таким чином, здійснюватиметься тиск на Україну, а будь-які порушення поставок російського газу до Європи можуть пояснюватись його несанкціонованим відбором з боку України. До того ж у Кремлі добре розуміють, що ближче до зими тема відносин з Росією в газовій сфері може стати однією з “фішок” передвиборної президентської кампанії. А відтак – відповідним чином це використати. Адже спровоковані “Газпром” перебої в газопостачанні в Україні можуть бути засобом тиску на одні політичні сили та підтримкою інших.

З іншого боку, якщо погроза санкціями з боку Росії до НАК “Нафтогаз України” дасть змогу йому отримати західні кредити, то “Газпром” і тут матиме зиск. Адже ці кредити спрямовуватимуться на оплату поставок в Україну російського газу. Умови ж погашення кредиту – проблема України. А те, що російський “Газпром” нині потребує саме живих грошей, підтверджується такими фактами.

По-перше, весною цього року “Газпром” розмістив на фондовому ринку єврооблігації на 2,25 млрд дол. з купоном 9,25 % (нижня межа діапазону). З цієї суми близько 1,8 млрд дол. буде спрямовано на рефінансування кредиту, наданого восени 2007 р. швейцарським банком Credit Suisse Group AG під 5,25 % річних з погашенням у 2018 р. Тобто ставка по кредиту в 5,25 % була заміщена ставкою не менш як 9,25 %. А вимушене дострокове погашення кредиту, на думку аналітиків, свідчить про те, що “Газпром”, мабуть, не може виконати якісь положення кредитної угоди 2007 р. через фінансові труднощі, які в нього виникли цього року.

По-друге, “Газпром” не захотів включати в розрахунок за газ, поставлений в Україну, авансові платежі за транзит російського газу до європейських країн територією України за тарифами на транзит, визначеними для відповідних майбутніх років. “Газпром”, як відомо, здійснив авансовий платіж лише за обсяги транзиту російського газу, визначені російсько-українським контрактом на 2009 р. Форма платежу – товарний кредит, тобто поставки в Україну відповідного обсягу газу. Правда, не виключено, що тема авансових платежів за транзит російського газу територією України на наступні роки є свого роду дипломатичним прийомом. Адже, на думку деяких експертів, Росія та ЄС нині змагаються за фінансовий

контроль над українською газотранспортною системою (ГТС).

Однак деякі російські експерти висловлюють думку, що в разі надання західними фінансовими інституціями кредиту НАК “Нафтогаз України” на суму 4–5 млрд дол. (згадаємо, що переважно такі суми називали українські та російські посадовці), ЄС отримає фінансовий контроль над українською ГТС. З іншого боку, як зазначалось вище, посадовці ЄС оцінили потребу НАК “Нафтогаз України” у коштах для закачування російського газу до українських ПСГ на зиму на суму не більш як 2 млрд дол.

Означеної суми цілком вистачає, щоб повністю заповнити газом поки що вільний об’єм вітчизняних газових сховищ, забезпечивши, таким чином, і потреби України на зиму, і безперебійний транзит російського газу до Європи. Отже, ЄС дав зрозуміти, що він не має наміру кредитувати придбання російського газу для задоволення поточних українських потреб, але згодний прокредитувати безперебійний транзит газу до Європи і навіть часткове заповнення українських ПСГ на зиму для, власне, українських потреб.

Надання кредиту українській стороні на достатню для підтримання безперебійних поставок газу до Європи суму, надасть ЄС юридичне й моральне право вимагати від України гарантій на безперебійний транзит російського газу.

Утім, на тлі розмов про загрозу стабільності постачання російського газу до країн ЄС взимку 2009–2010 рр. через гіпотетичний майбутній російсько-український газовий конфлікт і пов’язані з цим умови надання Україні кредиту на закачування російського газу до українських ПСГ на осінньо-зимовий період ЄС вживає заходів з диверсифікації джерел постачання газу. Йдеться не лише про згадуваний вище поточний перерозподіл часток європейського газового ринку на користь конкурентів російського “Газпрому”.

Так, 13 липня 2009 р. глави урядів Туреччини, Болгарії, Румунії, Угорщини та Австрії підписали угоду про початок реалізації проекту Nabucco. На першому етапі цим газопроводом постачатиметься до зазначених країн азербайджанський газ, а згодом очікується, що до цього газогону будуть залучені сировинні ресурси Туркменістану, Сирії, Іраку та Єгипту. Це має відбутися приблизно 2014 р. Однак деякі експерти небезпідставно вважають, що проект Nabucco є поки що засобом тиску на Росію, а можливо, і на Україну, а не джерелом постачання до Європи значних обсягів газу в найближчому майбутньому.

Що ж стосується фінансово-економічного стану НАК “Нафтогаз України”, то він дійсно надзвичайно важкий, і майбутні президентські перегони, з притаманною їм боротьбою за симпатії електорату, негативно впливають на можливість поліпшення цього стану. Як справедливо зазначив керівник енергетичних програм Центру ім. О. Разумкова В. Саприкін, потреба в глибокому реформуванні газового сектору української економіки давно назріла, але на неї не зважився жодний склад влади. І це цілком закономірно, оскільки такі реформи зачіпають інтереси найрізноманітніших верств суспільства й ускладнюють процес завоювання симпатій електорату на чергових виборах. Позитивні результати таких

реформ проявляються лише через кілька років після їх реалізації, а на початковому етапі реформ, як правило, відбувається загострення різних суспільних проблем.

Утім, складається враження, що деяких реформ газового сектору української економіки вже нинішнього року не уникнути. Нещодавно Кабінет Міністрів ухвалив рішення про збільшення статутного капіталу НАК “Нафтогаз України” на 18,6 млрд грн за рахунок випуску облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Кошти, отримані від викупу ОВДП Національним банком України, надійдуть до статутного капіталу компанії.

У “Нафтогазі” схвалюють таке урядове рішення, однак зазначають, що воно не розв’язує всіх проблем компанії, що потребує надзвичайно великих сум обігових коштів. Так, за даними Рахункової палати, “у 2009 р. потреба в коштах на погашення кредитів за угодами, термін дії яких закінчується, і відсотків за їх використання становитиме майже 17,5 млрд грн...” (*Дзеркало тижня. – 2009. – № 26–27. – С. 9; Нефтяное обозрение “Терминал”. – 2009. – № 20. – С. 14).*

Велика заборгованість послаблює позиції НАК “Нафтогаз України” у перемовинах з “Газпромом” про умови контрактів з постачання та транзиту газу на 2010 р. До того ж у будь-якому випадку не слід очікувати на зміну ні в поточному, ні в наступному році нині діючої системи розрахунків за спожитий Україною російський газ, оскільки “Газпром” сам має значні фінансові труднощі. Разове ж порушення “Нафтогазом” чинного механізму розрахунків призведе до переходу на передоплату спожитого газу і може мати найтяжчі наслідки, що проявлятимуться вже через місяць-два від початку переходу на механізм попередньої оплати газу. А у “Газпрома” з’явиться чудовий привід для часткового скорочення постачання газу в Україну за сценарієм, імовірність якого розглядалася вище.

За таких обставин виконання урядом вимог МВФ для отримання траншу на суму 3,286 млрд дол., серед яких, за повідомленнями ЗМІ, перегляд фінансового плану НАК “Нафтогаз України”, щоквартальне підвищення цін на газ для населення з одночасною фінансовою допомогою найбільш бідним його верствам, запровадження розподільчих рахунків для оплати споживання газу підприємствами теплокомуненерго, передача Національній комісії з регулювання електроенергетики функцій визначення тарифів на послуги житлово-комунального господарства. Виділення траншу МВФ, частина якого за встановленими умовами буде спрямована на потреби бюджету, очікується на початку серпня.

Що ж стосується термінів впровадження перелічених заходів, то серед них перевагу слід надавати тим, які можуть дати найшвидший результат. При цьому максимальну відповідальність за своєчасність розрахунків за газ доцільно покласти на місцеву владу і супроводжувати зазначені вище заходи широкою роз’яснювальною кампанією серед населення. Сприятиме впровадженню перелічених вище заходів та своєчасності розрахунків “Нафтогазу України” за

імпортний газ і відносно нижчий рівень цін на російський газ у IV кварталі 2009 р. та I кварталі 2010 р. *(При підготовці роботи були використані такі джерела інформації: Ведомости. – 2009. – № 116, 121, 122, 124; Дзеркало тижня. – 2009. – № 16–21, 24, 26–27; Инвестгазета. – 2009. – № 16, 26; Контракти. – 2009. – № 22–23, 25–26; Независимая газета. – 2009. – 30.06, 1.07, 6.07, 8.07; Нефтерынок. – 2009. – № 21; Нефть, Газ и Бизнес. – 2009. – № 4; Нефтяное обозрение “Терминал”. – 2009. – № 20–22, 24; Эксперт Украина. – 2009. – 17–18, 22, 24; www.banki.ru; euobserver.com; www.gzt.ru; www.handelsblatt.com; www.kasparov.ru; kremlin.ru; www.prime-tass.ru; www.rb.ru; www.tribuna.com.ua; www.vovremya.info; www.zik.com.ua).*

АКТУАЛЬНІ НОВИНИ

ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

В. Ющенко має намір ветоувати прийнятті парламентом зміни до закону про вибори глави держави, повідомила його прес-секретар І. Ванникова.

„Президент вважає відступом від демократії норми змін до законодавства про вибори Президента України, проголосовані депутатами Верховної Ради України. У зв'язку з цим Президент України має право застосувати право вето на прийнятті парламентом зміни законодавства про вибори Президента”, – сказала вона.

На думку В. Ющенка, прийнятті зміни звужують права і свободи громадян, а також ускладнюють механізм контролю над ходом вибору, зазначила прес-секретар.

Передаючи слова Президента, І. Ванникова сказала, що прийнятті зміни відкривають можливості для зловживань на виборах: „Фактично не приховуються дійсні наміри поділити країну на двох. Дві мегаполітичні партії відпрацювали голосування щодо зміни законодавства про вибори Президента виключно під двох своїх кандидатів”.

У зв'язку з цим, зазначила І. Ванникова, Президент застосує всі важелі впливу для того, щоб свобода слова не була знищена, і для забезпечення чесних і прозорих виборів.

Разом з тим заступник лідера фракції Блоку Юлії Тимошенко А. Кожем'якін заявив, що за умови ветоування змін до закону про вибори Президента, фракція БЮТ знову ініціюватиме позачергову сесію і вето Президента буде подолано.

„Я ні на секунду не сумніваюся в тому, що вето буде подолано” – переконаний і народний депутат В. Колісниченко (фракція Партії регіонів). „Формально Верховна Рада не працює, але через капризи Президента нам доведеться збиратися на позачергову сесію для подолання вето. Ми знову

витратимо народні гроші, щоб поставити на місце людину, яка вважає себе месією.

В. Ющенко розраховує, як і в 2004 р., сфальсифікувати результати виборів. Але як би він не заважав нашій державі розвиватися в демократичному напрямі, Україна розвиватиметься без нього”, – заявив депутат.

Народний депутат України (фракція БЮТ) А. Шкіль також упевнений, що вето Президента буде стовідсотково подолано. „Думаю, 1 вересня – хороша дата для цього. Така реакція В. Ющенка була передбачена, і ніхто не сумнівався, що він накладе вето. На щастя, подолання вето буде остаточним вироком, і Президент не зможе зашкодити демократизації виборчого процесу в Україні.

Схоже, В. Ющенко вважає, що чим гірше нашій країні, тим більше в нього шансів на виборах. Його думки про те, що за допомогою закону про вибори хочуть поділити країну на двох, – це велика дурість”, – вважає А. Шкіль.

Водночас, на думку президента Центру соціальних досліджень „Софія” А. Єрмолаєва, якщо вето супроводжуватиметься розумними, добре продуманими пропозиціями до закону, а не амбіціями і передвиборними звинуваченнями опонентів, нічого страшного в ньому немає. За його словами, Верховна Рада прийме цей закон ще раз з поправками. Якщо ж вето буде елементом передвиборної пропаганди і відвертої риторики, до якої схильний В. Ющенко, це деструктивний підхід.

„Закон про вибори Президента потрібний. Хоча він дійсно неідеальний. Якщо пригадати попередню дискусію навколо порядку формування виборчих комісій, такого роду дискусії дають продуктивний результат. Ми знаємо, що були внесені відповідні зміни.

Думаю, у будь-якому випадку вето буде подолано, і вибори проходять за новим законом за будь-якої погоди”, – наголосив А. Єрмолаєв.

Президент соціологічної служби „Український барометр”, політолог В. Небоженко, у свою чергу підкреслює, що „Президент заговорив про демократію тепер, коли стало зрозуміло, що ні Яценюк, ні Ющенко не будуть представлені у виборчих комісіях”. „Формально він має рацію, але про це він повинен був думати ще два роки тому. Я думаю, Верховна Рада легко подолає вето. Президент уже нічого не зможе зробити. Політичні сили правильно роблять, закріплюючи свою політичну перевагу на тлі постійного слабіння Ющенка”, – наголосив політолог.

Новий закон про вибори Президента визначає, хто з кандидатів на цей пост реальний, а хто технічний. Таку думку висловив заступник директора Агентства моделювання ситуацій (АМС) О. Голобуцький, говорячи про позицію Секретаріату Президента щодо ймовірного вето цього закону главою держави В. Ющенком.

За словами експерта, неприйняття нового закону про вибори Президента України з боку окремих кандидатів видає їх нездатність вести повноцінну кампанію і претендувати на перемогу.

Зокрема, О. Голобуцький вважає, що закон став своєрідним лакмусом, що проявив суть претендентів на президентство з огляду на їх „реалістичність” або „технічність”.

„Питання адаптації виборчого законодавства на цьому етапі є винятково технічним. Тому вся та істерія, яка розпочалася в ЗМІ з боку окремих кандидатів, які не претендують на перемогу, зайве підтверджує несерйозність їх намірів і технологічну суть їх балотування”, – заявив експерт.

Водночас, на думку О. Голобуцького, обмеження термінів проведення кампанії є значною мірою декларативним, оскільки ряд кандидатів, не чекаючи формального старту виборчої кампанії, вже її почали.

Також О. Голобуцький відзначив, що якщо Президент заветує закон, для нього з’явиться загроза почати свою виборчу кампанію „в статусі лузера”, оскільки можна впевнено прогнозувати подолання вето в парламенті, що не сприятиме зростанню шансів В. Ющенко на повторне президентство.

Тим часом питання оновлення закону про вибори Президента – не єдиний момент, щодо якого Секретаріат Президента та уряд і коаліція мають протилежні точки зору.

Так, ***Президент України В. Ющенко звернувся до Генеральної прокуратури з проханням вжити заходи щодо недопущення залучення економічно необґрунтованих кредитів усупереч національним інтересам України і з порушенням чинного законодавства для оплати розрахунків за газ.*** Про це заявив представник Президента України з міжнародних питань енергетичної безпеки Б. Соколовський, повідомляє офіційний сайт глави держави. За його словами, В. Ющенко вважає неприпустимим втягування України в економічно невиправдані боргові зобов’язання, тим більше, за тіньовими посередницькими схемами.

“Всілякими способами затягуючи переговори з Європою, керівництво Кабінету Міністрів у січні 2009 р. розпочало таємні перемовини щодо отримання сумнівних зовнішніх запозичень, у тому числі із залученням офшорних компаній на зразок кіпрської “Трійки Діалог”, – зазначив Б. Соколовський. За його словами, в інтересах України та української економіки було б доцільно об’єднати зусилля уряду, НАК “Нафтогаз України” та інших зацікавлених українських інституцій для забезпечення умов українським споживачам газу щодо вигідних авансових закупівель і зберігання у ПСГ відносно дешевого імпортного газу в 2009 р. – для споживання його в майбутньому, після підвищення ринкових цін.

Він зазначив, що, враховуючи позитивні результати консультацій з Єврокомісією, Президент закликає керівництво уряду і НАК “Нафтогаз України” невідкладно здійснити практичні дії з якнайшвидшої реалізації домовленостей з Єврокомісією і міжнародними фінансовими організаціями щодо отримання кредитів для оплати закачування газу в ПСГ на вигідних умовах і за прозорою схемою.

Б. Соколовський заявив, що тепер, у скрутній ситуації, уряд ініціює

підвищення цін на газ для всіх українських споживачів без належного забезпечення справедливого соціального захисту. “У цій ситуації Президент України вимагає від уряду невідкладного посилення соціального захисту неплатоспроможної частини населення шляхом підвищення рівня і прозорості адресної допомоги на компенсацію зростання цін на газ”, – підсумував Б. Соколовський.

Водночас Президент України В. Ющенко сформував делегацію України для участі в переговорах з Міжнародним банком реконструкції і розвитку для укладення Угоди про позику (Перша програмна позика на реабілітацію фінансового сектору).

Згідно з розпорядженням Президента, керівником делегації призначений перший заступник міністра економіки України А. Максюта. Також затверджені директиви делегації України на переговори з Міжнародним банком реконструкції і розвитку щодо укладення угоди про позику.

Окрім цього, В. Ющенко своїм указом від 27 липня зобов’язав Міністерство фінансів щоквартально інформувати громадян про виконання державного бюджету.

Мінфін зобов’язаний щоквартально обнародувати в ЗМІ дані про стан виконання Державного бюджету України стосовно доходів і витрат, фінансування державного бюджету України за типом боргового зобов’язання.

Крім того, згідно з указом, центральним органам виконавчої влади передоручено інформувати главу держави з питань соціально-економічного розвитку. Раніше інформувати главу держави було доручено Кабінету Міністрів.

Міністерству праці і соціальної політики України доручено щомісячно інформувати громадян шляхом обнародування в ЗМІ даних про стан соціальних виплат, у тому числі виплати державної соціальної допомоги, малозабезпеченим сім’ям, державної допомоги сім’ям з дітьми, зокрема допомоги у зв’язку з вагітністю і пологами, допомоги при народженні дитини. Мінпраці також повинне інформувати про розрахунки щомісячного фактичного розміру прожиткового мінімуму на одну особу, а також окремо для основних соціальних і демографічних груп.

У свою чергу в Кабміні заявляють про перешкодження роботі уряду з боку Президента В. Ющенка.

“Практика необґрунтованого призупинення дії підзаконних актів Кабміну і безпідставні звернення Президента з цього приводу до Конституційного Суду перешкоджають Кабміну у виконанні ним своїх конституційних повноважень”, – заявляють в Секретаріаті уряду.

Кабінет Міністрів України незадоволений провадженням практики з боку Президента В. Ющенка щодо безпідставного зупинення актів уряду. Про це повідомили в Секретаріаті Кабінету Міністрів.

Не погоджуються в уряді і з песимістичними президентськими оцінками економічної ситуації в країні.

Так, Прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко не вірить у те, що в Україні може бути друга хвиля економічної кризи. „Не хочеться вірити в другу хвилю кризи”, – сказала Ю. Тимошенко, зазначивши в черговий раз, що на сьогодні економіка країни демонструє одужання.

Разом з цим, за словами Прем'єра, більшість економічних експертів заявляють, що пік кризи у світі вже пройдений.

„Є деякі висновки, які начебто говорять, що таке можливе, але насправді більшість економістів і фінансистів світу вважають, що найгірше падіння світ уже пройшов. І зараз Україна разом зі світом починає вирівнювати свої економічні показники”, – сказала Ю. Тимошенко.

У свою чергу народний депутат України (фракція БЮТ), заступник голови Комітету ВРУ з питань бюджету О. Ляшко висловив сподівання, що другої хвилі економічної кризи в Україні не буде. „Ви пам'ятаєте, скільки було чорних провокацій з боку Партії регіонів і Президента, що цього року не виплачуватимуться зарплати і пенсії, що Україну чекає дефолт? Нічого цього не сталося. Тому зараз є привід для „стриманого оптимізму”. Заяви Прем'єра відповідають тій ситуації, яка є в Україні.

Наведу кілька прикладів позитивних явищ у нашій економіці. По-перше, незважаючи на кризу, люди регулярно отримують заробітні плати і пенсії. По-друге, згідно з даними Держкомстату, є зростання виробництва в агропромисловому комплексі, у машинобудівній сфері, у харчовій промисловості. Крім того, зупинився відтік депозитів населення з банків. Навпаки, гроші на рахунках громадян збільшилися, за даними НБУ, на кілька мільярдів гривень. Наш уряд тримає удар економічної кризи. У мене немає сумнівів у тому, що так буде й надалі”, – заявив він.

Зі свого боку, народний депутат (фракція ПР), член Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики О. Плотников вважає, що в Україні поки що немає механізмів, які допомогли б зробити так, щоб криза не посилилася. „Я не бачу причин для того, щоб друга хвиля економічної кризи обов'язково була. Рівною мірою немає і гарантій того, що її не буде. При падінні ВВП більше ніж на 20 % за I квартал, при скороченні промислового виробництва на 35 %, говорити про якесь поліпшення складно. Звичайно, зараз поліпшується ситуація на ринках металу і хімії, але це поліпшення стосується, швидше, світової економіки.

Заява Прем'єр-міністра політична, але не економічна. У розвитку національної економіки все не так просто, як вважає Ю. Тимошенко. Позитиви є, але видно й індикатори, які свідчать про те, що ситуація в країні не поліпшується. Тому давайте подивимося, що відбудеться восени. Тільки після цього можна буде давати прогнози на кінець цього року і на початок наступного” – вважає О. Плотников.

„Ю. Тимошенко мала б рацію тільки у разі стабільності та єдності влади. Якби зусилля щодо виходу з кризи вживалися спільно, то такому

оптимістичному прогнозу можна було б вірити. Але в Україні намічається нова хвиля політичної кризи, викликана майбутніми президентськими перегонами, тому просвіту в найближчому майбутньому не буде”, – зі свого боку прогнозує член Комітету ВРУ з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва М. Чечетов (фракція ПР). „На сьогоднішній день поліпшення в економіці немає. Навіть та дуже добре причесана статистика, яку нам із запізненням дає Держкомстат, невтішна. Україна втратила третину промисловості. Рівень виробництва впав так глибоко, що глибше нікуди. Наша країна зараз почала підніматися на півпроцента, але все одно знаходиться у найглибшій економічній ямі.

Найгірше те, що немає серйозного притоку інвестицій. Кредитні ресурси заморожені, торгове сальдо не поліпшується, тобто притоки валюти в країну немає. Все це говорить про те, що економіка України серйозно хвора”, – зауважує він.

Не демонструють надзвичайного оптимізму і експерти.

Директор економічних програм Центру Разумкова В. Юрчишин поки не бачить фундаментальних чинників оздоровлення економіки України. Уряд, за його словами, маніпулює окремими показниками. Він наголошує: „Минулого місяця нам говорили, що інфляція падає. Зараз вона підросла, і про інфляцію забули. Зате цього місяця пригадали, що промисловість зросла на кілька відсотків. Це все – окремі показники, які ні про що не говорять. На жаль, цього року влада робить інформацію недоступною для публіки. Тому аналіз окремих показників нічого не дає. Ми не можемо знати, наскільки вони адекватні макроекономічному середовищу”.

Оскільки вже три-чотири місяці наша країна перебуває в стані „стійкої нестійкості”, ми, припускає експерт, можливо, досягли дна. Водночас він називає складним прогноз щодо осінньої кризи, але чинники, які ми можемо аналізувати, не виключають його.

„Не секрет, що економіка України експортнозалежна, особливо в таких чутливих сферах, як металургія і хімія. На зовнішніх ринках попит на відповідні товари ще не відновився. Торік восени і на початку зими відбувся різкий спад промисловості. Був шок у промислових галузях. Це говорить про те, що навіть якщо цього року не буде поліпшення, то відносні показники все одно будуть кращі. Восени також загостриться проблема зайнятості і безробіття. Зараз велика частина робіт має сезонний характер. Ці чинники вже з осені перестануть працювати.

Напевно, восени варто чекати проблем у житлово-комунальній сфері, з новими цінами на газ, транспортними послугами. Ці чинники підштовхуватимуть інфляцію. З іншого боку, купівельна здатність населення зменшуватиметься, і ціни просто не зможуть рости.

Я не очікую, що буде валютний шок восени. Хоча тиск на валютні ринки буде великий, тому що приватний сектор має високі зовнішні борги. Підсумувавши все

вищесказане, могу зазначити, що ризики подальшого розбалансування економіки залишаються” – прогнозує В. Юрчишин.

У свою чергу керівник економічних програм Міжнародного гуманітарного фонду „Єдиний світ” В. Степанюк не бачить об’єктивних причин для другого піку економічної кризи, але суб’єктивних – більш ніж достатньо. „Восени варто очікувати напруженої ситуації з курсом гривні. На цей час припадають значні виплати щодо зовнішніх боргів у корпоративному секторі. Тому напруженість у банківському секторі та на фінансових ринках буде. Чи вдасться владі це подолати – подивимося. Поки що нескординованість дій НБУ та уряду з цього плану залишають бажати кращого.

Що стосується кризи в реальному секторі виробництва, то, справді, є поліпшення на ринку металів і сільгосппродукції. Але враховуючи внутрішню фінансову кризу, Україна буде повільніше за інших відчувати на собі поживлення зовнішніх ринків.

Я прогноую зростання виробництва з листопада місяця на 2–3 %. Але якщо врахувати, що спад виробництва становив 20 %, це зростання не позначиться на житті простої людини і не вплине на поліпшення життя в країні”, – повідомив він.

Не збігаються урядові та експертні оцінки і у фінансовій сфері. В уряді переконанні, що макроекономічні показники і фінансовий стан України говорять про те, що гривня повинна бути 6–6,50 грн за долар. Про це Прем’єр-міністр України Ю. Тимошенко розповіла в інтерв’ю в прес-службі КМУ.

Глава уряду підкреслила, що установка курсу гривня – долар, згідно з Конституцією, належить до компетенції Національного банку України. “Це не компетенція уряду”, – підкреслила Ю. Тимошенко. Водночас вона відзначила, що якби сьогодні по-іншому проводилася політика НБУ, то “всі макроекономічні показники, фінансовий стан країни говорять про те, що гривня повинна бути 6–6,50 за долар”. “І це означає, що у нас є, при правильній політиці, шанс поставити гривню на місце”, – спрогнозувала Прем’єр-міністр.

Проте незалежний фінансовий експерт Е. Найман не виключає, що до кінця літа курс гривні на міжбанківському валютному ринку може становити 10 грн/дол. На його думку, основними причинами зниження курсу гривні на міжбанківському ринку є надлишок гривні, емісія яка почалася в кінці травня, а також покупка доларів банками, що обслуговують НАК “Нафтогаз України” для забезпечення розрахунків за газ, що імпортується. Експерт також відзначив негативний вплив на міжбанк спекулянтів, які прагнуть запрацювати на коливанні курсу гривні.

Е. Найман також підкреслив, що Нацбанк поки не оголосив, на якому рівні він має намір стабілізувати гривню. “Якби НБУ оголосив про очікуваний рівень стабілізації гривні, курс швидко вийшов би на оголошений рівень і зупинився”, – сказав експерт.

Він також відзначив обмежені можливості НБУ впливати на курс національної валюти. “НБУ заручник ситуації, оскільки він не контролює

“Нафтогаз”, а емісія йде з бюджету”, – додав Е. Найман.

Тим часом **виконувач обов’язків міністра фінансів України І. Уманський заявляє про те, що Україна має намір провести переговори з зовнішніми кредиторами Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України” щодо реструктуризації боргів.**

„Я думаю, що нам необхідно почати переговори. Яким чином вони закінчатся – подивимося”, – сказав він журналістам у середу, 29 липня, відповідаючи на запитання, чи вестимуться переговори про реструктуризацію боргів НАК „Нафтогаз України”.

При цьому в. о. глави Мінфіну уточнив, що закон України про держбюджет визначає „можливість, у принципі, перегляду умов співпраці з кредиторами, які мали стосунки з „Нафтогазом” станом на 1 січня поточного року”.

Поряд з цим, як заявила Ю. Тимошенко, на період після ослаблення кризи переноситься продовження виплат компенсацій за вкладами в Ощадбанку СРСР. “Як тільки криза піде на спад, ми повернемося до виплати тисячі гривень”, – сказала Прем’єр-міністр.

Крім того, Прем’єр-міністр України Ю. Тимошенко доручила міністрам детальніше вивчити проблемні питання, які виникають у різних сферах діяльності в регіонах України. Таке доручення Прем’єр дала 28 липня, після двогодинного спілкування з аграріями „гарячою” телефонною лінією.

Варто відзначити, що саме проблеми аграріїв останнім часом – у фокусі уваги уряду.

Зокрема, як заявила Прем’єр-міністр України Ю. Тимошенко, відкриваючи 29 липня засідання Кабінету Міністрів, уряд має намір боротися зі спекулятивним заниженням цін на зерно на ринку шляхом закупівель зерна до Аграрного фонду за заставними цінами.

Прем’єр зазначила: „Аграрний фонд купуватиме зерно виключно за заставними цінами, що дозволяє у більшій кількості сільськогосподарських підприємств купити зерно. Спотові контракти ми не укладатимемо, поки триває тривожна ситуація на ринку і йде штучне заниження спекулянтами, які скуповують зерно, ціни на зерно на всіх внутрішніх ринках”.

Ю. Тимошенко нагадала, що закупівля за заставними цінами відбувається таким чином: Аграрний фонд купує зерно за 60 % від реальної вартості і забирає зерно в заставу. „А після того як пройде період спекулятивного попиту, і на ринку після збору врожаю через півтора-два місяці встановиться стабільна ціна, ринкова, достатня для повної окупності праці аграріїв, сільськогосподарські підприємства зможуть забрати заставне зерно, продати його за максимальними ринковими цінами і повернути державі 60 % ринкової вартості”, – підкреслила Прем’єр.

Вона також нагадала, що в Аграрному фонді в період кризи, „коли, по суті справи, банківська система не виконує своїх функцій”, є 3 млрд грн для закупівлі зерна для того, щоб „заповнювати нездатність банків видавати ефективні і довгострокові кредити аграріям”.

За її словами, на сьогодні мінімальні закупівельні ціни на пшеницю першого класу становлять 1501 грн/т, другого класу – 1418 грн, третього – 1251 грн, четвертого – 1134, п'ятого – 967 грн; на жито першого класу – 1112 грн, другого – 1016 грн, третього – 882 грн; ячмінь – першого класу – 1050 грн, другого класу – 1015, третього класу – 900 грн.

Крім того, Ю. Тимошенко підкреслила, що продаючи зерно до Аграрного фонду, аграрії не втрачають права власності на нього.

Крім того, Ю. Тимошенко доручила Державному комітету із земельних ресурсів підготувати постанову щодо спрощення процедур видачі актів на землекористування, яку уряд розгляне на своєму найближчому засіданні. Крім того, Прем'єр-міністр доручила Держкомзему здійснити перевірку та аналіз процедур оформлення земельних паїв та угод про оренду землі. „Ми на наступному засіданні уряду приймемо постанову не тільки щодо спрощення процедури отримання актів на землекористування, а й щодо оформлення оренди землі”, – підкреслила Ю. Тимошенко.